

Харківський гуманітарний університет «Народна українська академія»

Кафедра економіки та права

«ЗАТВЕРДЖУЮ»
Проректор з НМР

Михайльова К. Г.

«_11_»_вересня_2024 р.

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
Фінансова система

Рівень вищої освіти – перший (бакалаврський)

Галузь знань 05 – Соціальні та поведінкові науки

Спеціальність 051 – Економіка

Освітня програма «Бізнес-економіка та її правове забезпечення»

Факультет «Бізнес-управління»

Харків – 2024 рік

Робоча програма навчальної дисципліни «Фінансова система» для здобувачів за спеціальністю 051 «Соціальні та поведінкові науки», освітня програма «Бізнес-економіка та її правове забезпечення» для здобувачів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти

Розробник: к. е. н., доцент кафедри економіки і права
Тимохова Галина Борисівна

Робочу програму затверджено на засіданні кафедри економіки та права

Протокол від 10 вересня 2024 року № 2

Завідувач кафедри економіки та права

Васюренко Л.В.

«10» вересня 2024 року

Схвалено радою факультету «Бізнес управління»

Протокол від 11 вересня 2024 року № 1

Голова _ Астахов В.В.

« 11 » вересня 2024 року

1. ОПИС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Мета навчальної дисципліни «Фінансова система» - формування базових знань з теорії фінансів, засвоєння закономірностей їх функціонування на макро- і макрорівнях.

Дисципліна формує систему програмних компетентностей:

ЗК3. Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу.

ЗК4. Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях.

СК6. Здатність застосовувати економіко-математичні методи та моделі для вирішення економічних задач.

СК10. Здатність використовувати сучасні джерела економічної, соціальної, управлінської, облікової інформації для складання службових документів та аналітичних звітів.

СК12. Здатність самостійно виявляти проблеми економічного характеру при аналізі конкретних ситуацій, пропонувати способи їх вирішення.

Завдання: дати правильне розуміння закономірностей в сфері фінансових відносин держави, суб'єктів підприємницької діяльності та населення, розкрити шляхи використання цих закономірностей в практиці фінансової роботи; з'ясувати роль фінансів в економічній перебудові суспільства на шляху розвитку ринкових відносин; визначити сукупність заходів, що забезпечують використання фінансів як одного з дійових важелів економічної політики держави.

Вивчення дисципліни дозволяє досягти наступних **програмних результатів:**

ПРН 3. Знати та використовувати економічну термінологію, пояснювати базові концепції мікро- та макроекономіки.

ПРН 4. Розуміти принципи економічної науки, особливості функціонування економічних систем.

ПРН 5. Застосовувати аналітичний та методичний інструментарій для обґрунтування пропозицій та прийняття управлінських рішень різними економічними агентами (індивідуумами, домогосподарствами, підприємствами та органами державної влади).

ПРН 9. Усвідомлювати основні особливості сучасної світової та національної економіки, інституційної структури, напрямів соціальної, економічної та зовнішньоекономічної політики держави

Досягнення програмних результатів забезпечується наступними методами навчання та формами оцінювання:

Програмні результати навчання	Методи навчання	Форми оцінювання
ПРН 3 Знати та використовувати економічну термінологію, пояснювати базові концепції мікро- та макроекономіки.	аналіз, виділення головного, порівняння, узагальнення, проблемний, дослідницький, метод Сократа, групова дискусія, самостійна робота з конспектом лекцій, інформаційними та Інтернет-ресурсами.	усне опитування, тестові завдання, підготовка реферату, peer review, колоквіум, самооцінка студента за питаннями для самоконтролю.
ПРН 4 Розуміти принципи економічної науки, особливості функціонування економічних систем.	логічний, проблемний, ситуаційний, опрацювання аналітичних завдань.	усне опитування, письмове опитування, експрес-опитування, колоквіум, усний залік, самооцінка студента за питаннями для самоконтролю..
ПРН 5	проблемний метод	усне опитування, підготовка

Застосовувати аналітичний та методичний інструментарій для обґрунтування пропозицій та прийняття управлінських рішень різними економічними агентами (індивідуумами, домогосподарствами, підприємствами та органами державної влади).	викладу, ситуаційний, метод евристичних питань, дослідницький, евристичний; метод Сократа.	наукової доповіді за ініціативою студента, виконання контрольних робіт, самооцінка студента за питаннями для самоконтролю.
ПРН 9 Усвідомлювати основні особливості сучасної світової та національної економіки, інституційної структури, напрямів соціальної, економічної та зовнішньоекономічної політики держави	проблемний метод викладу, ситуаційний, дослідницький, пошукові справи, евристичний метод.	усне опитування, опрацювання завдань, аналітичних завдань, підготовка аналітичних звітів, самооцінка студента за питаннями для самоконтролю

Засоби діагностики результатів навчання:

Поточна діагностика результатів навчання здійснюється за допомогою наступних методів і форм роботи: виконання здобувачами практично орієнтованих, проблемних завдань; групових проєктів; підготовка письмових та усних повідомлень за тематикою навчального курсу; презентації результатів виконаних завдань;

- періодична (обов'язкова) діагностика здійснюється у формі виконання студентами письмових тестових контрольних робіт.
- підсумкова діагностика результатів навчання здійснюється у формі іспиту.

Обсяг в кредитах – 6

Статус дисципліни – обов'язкова

Розподіл у годинах за формами організації освітнього процесу та видами навчальних занять	
Повний термін навчання	
денна форма навчання	заочна форма навчання
Рік підготовки:	
3-й	3-й
Семестр	
5-й	5-й
Лекції	
30	14
Практичні, семінарські	
30	14
Лабораторні	
-	-
Самостійна робота	
120	152
Індивідуальні завдання	
Вид підсумкового контролю	
іспит	іспит

Передумови для вивчення дисципліни: теоретичною основою для побудови курсу «Фінансова система» слугують такі дисципліни, як «Основи економічної теорії. Економічна історія», Мікроекономіка», «Макроекономіка та макроекономічний аналіз», «Гроші та банківська справа, «Економіка сучасного підприємства», що розкривають зміст економічних законів, механізм їх дії, створюють умови для використання цих законів під час вивчення конкретних форм прояву економічних законів в сфері фінансів, тобто в процесі розподілу та використання вартості суспільного продукту та його невід’ємної складової - національного доходу.

Діалектико – методологічний метод пізнання фінансового світу дозволяє вивчати фінанси в усій складності, суперечності, взаємозв’язку з іншими економічними категоріями, проникаючи в їх сутність.

Мова навчання: державна (українська).

2. Програма навчальної дисципліни

Змістовий модуль 1: Загальні основи формування системи державних фінансів

Тема 1. Сутність державних фінансів та фінансової системи

Предмет і метод науки про фінанси. Об'єктивні умови виникнення фінансів та фінансової системи. Специфічні ознаки фінансів, їхнє суспільне призначення. Види фінансів: державні, міжнародні, фінанси підприємств й організацій. Поняття фінансової системи. Фінанси України.

Функції фінансів. Розподільна функція, її зміст. Контрольна функція. Фінансова інформація і її роль у реалізації контрольної функції.

Роль фінансів у регулюванні вартісних пропорцій народного господарства, галузевої й територіальної структури суспільного виробництва.

Тема 2. Фінансова політика та фінансовий механізм

Фінансова політика - складова частина економічної й соціальної політики держави. Стратегія й тактика фінансової політики. Мети фінансової політики. Види й типи фінансової політики.

Політика економічного росту. Політика стабілізації. Політика обмеження ділової активності. Фінансові стабілізатори.

Фінансовий механізм як сукупність форм і методів організації фінансових відносин. Роль фінансового механізму в реалізації фінансової політики. Складені елементи фінансового механізму. Фінансове планування: сутність, принципи, методи, завдання. Фінансові методи, важелі. Система фінансових планів, їхня характеристика.

Тема 3. Фіскальна політика : сутність , характеристики напрямку реалізації

Сутність і функції податків. Класифікація податків. Види податків. Прямі й непрямі податки.

Податкова система: поняття, основи побудови. Принципи й методи оподаткування. Податкова система України: основні етапи її організації.

Типологія податкових систем. Оподаткування підприємств. Шкала ставок оподаткування. Місцеві податки й збори.

Тема 4. Сутність, призначення й роль бюджету держави

Бюджет як економічна і юридична категорія. Розподільна й контролююча функції бюджету. Бюджетний пристрій і бюджетна система. Види бюджетів України.

Розподіл доходів і витрат між ланками бюджетної системи України. Бюджетне регулювання.

Тема 5. Бюджетний устрій і побудова бюджетної системи України

Поняття бюджетного устрою і бюджетної системи, їх співвідношення. Принципи побудови бюджетної системи.

Поєднання централізованих і децентралізованих бюджетів як основа демократичного бюджетного устрою. Альтернативні принципи встановлення взаємозв'язку між централізованими і децентралізованими бюджетами: єдність бюджетної системи та автономність кожного бюджету.

Бюджетне право і його роль у побудові бюджетної системи та організації бюджетного процесу.

Автономність бюджетів як визначальна перебудова раціональної та ефективної фінансової діяльності місцевих органів влади й управління.

Змістовий модуль 2:Державний кредит та державний борг

Тема 1. Державний кредит

Державний кредит як специфічна форма фінансових відносин. Державна політика позикових фінансів, її передумови.

Економічна сутність державного кредиту. Характеристика форм і видів кредитування. Суб'єкти державного кредиту, їх класифікація. Чинники державного кредиту. Державні позики як основна форма державного кредиту. Класифікація видів державних позик: за правом емісії, за ознакою держателів цінних паперів; за формою виплати доходів; за термінами погашення, за методами розміщення. Види цінних паперів з державних позик: облігації та казначейські зобов'язання (векселі).

Тема 2.Державний борг і витрати на обслуговування державного боргу

Держава як кредитор. Держава як позичальник. Держава як гарант.

Державний борг. Зовнішній і внутрішній державний борг. Теорії тягаря державного боргу. Обслуговування державного боргу. Проблеми державного боргу України. Видатки бюджету на обслуговування державного боргу. Управління державним боргом. Способи управління: конверсія, консолідація, уніфікація, обмін облігацій за регресивним співвідношенням, відстрочка погашення, анулювання. Політика реструктуризації державного боргу.

3. Структура навчальної дисципліни

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин							
	Повний термін навчання							
	Денна форма				Заочна форма			
	усього	у тому числі			усього	у тому числі		
л.		пр	с.р.	л.		пр	с.р.	
Модуль 1								
Змістовий модуль1. Загальні основи формування системи державних фінансів								
Тема 1. Сутність державних фінансів та фінансової системи	24	4	4	16	21	2	2	17
Тема 2. Фінансова політика та фінансовий механізм	24	4	4	16	21	2	2	17
Тема 3. Фіскальна політика : сутність , характеристики напрямку реалізації	24	4	4	16	21	2	2	17
Тема 4. Сутність, призначення й роль бюджету держави	24	4	4	16	21	2	2	17
Тема 5. Бюджетний устрій і побудова бюджетної системи України	24	4	4	16	21	2	2	17
Разом за змістовим модулем 2	120	20	20	80	105	10	10	85
Змістовий модуль 3:Державний кредит та державний борг								
Тема 8. Державний кредит	28	4	4	20	39	2	2	35
Тема 9. Державний борг і витрати на обслуговування державного боргу	32	6	6	20	36	2	2	32
Разом за змістовим модулем 4	40	10	10	40	75	4	4	67
Усього годин	180	30	30	120	180	14	14	152

4.Теми практичних занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин (денна / заочна)
1	Тема 1.Сутність державних фінансів та фінансової системи 1.Об'єктивні умови виникнення фінансів та фінансової системи.. Специфічні ознаки фінансів, їхнє суспільне призначення. 2.Види фінансів: державні, міжнародні, фінанси підприємств й організацій. Поняття фінансової системи. 3.Роль фінансів у регулюванні вартісних пропорцій народного господарства, галузевої й територіальної структури суспільного виробництва	4/2
2	Тема 2.Фінансова політика та фінансовий механізм 1 Фінансова політика - складова частина економічної й соціальної політики держави. 2.Політика економічного росту. Політика стабілізації. Політика обмеження ділової активності. Фінансові стабілізатори. 3.Фінансовий механізм як сукупність форм і методів організації фінансових відносин.	4/2
3	Тема 3. Фіскальна політика : сутність , характеристики напрямку реалізації 1.Сутність і функції податків. Класифікація податків. 2.Податкова система: поняття, основи побудови. 3.Типологія податкових систем.Оподатковування підприємств.	4/2
4	Тема 4. Сутність, призначення й роль бюджету держави 1. Бюджет як економічна категорія 2. Бюджет як фінансовий план 3. Роль бюджету у фінансово-кредитному регулюванні	4/2
5	Тема 5. Бюджетний устрій і побудова бюджетної системи України 1.Поняття бюджетного устрою і бюджетної системи, їх співвідношення. 2.Принципи побудови бюджетної системи	4/2
6.	Тема 6. Державний кредит 1. Державний кредит як специфічна форма фінансових відносин. 2. .Економічна сутність державного кредиту. Характеристика форм і видів кредитування. зобов'язання (векселі)..	4/2
7.	Тема 7. Державний борг і витрати на обслуговування державного боргу 1Держава як кредитор. 2.Держава як позичальник. Держава як гарант. 3.Державний борг. Зовнішній і внутрішній державний борг. Теорії тягара державного боргу.	6/2
	Разом	30/14

5. Самостійна робота

№ з/п	Назва теми	Кількість годин (для кожної форми навчання)
1	Сутність державних фінансів та фінансової системи У чому полягає суть фінансових протиріч? Які існують способи розв'язання фінансових протиріч? Приведіть приклади Які ознаки фінансової моделі адміністративної економіки? У чому полягають переваги і недоліки американської, скандинавської та західноєвропейської фінансових моделей? У чому полягає суть і механізм дії розподільчої функції фінансів? Приведіть приклади Що таке фінансові важелі? Приведіть приклади Яким чином забезпечується дія фінансово-кредитного механізму?	16/17
2	Фінансова політика та фінансовий механізм Що відображає ланка фінансової системи? Що відображають фінанси суб'єктів господарювання? Що включають міжнародні фінанси? Що таке фінансовий ринок, які його структура та роль? Що таке фінансові органи і фінансові інститути? Приведіть приклади	16/17
3	Фіскальна політика : сутність , характеристики напрямку реалізації Якою має бути оптимальна модель податкової системи держави? Розробіть схему Охарактеризуйте якими законами та іншими нормативними актами регулюється функціонування податкової системи України? У якому порядку обліковуються підприємства і організації — платники податків до бюджету? Розробіть схему Запишіть у словник визначення таких термінів: податок, державний реєстр фізичних і юридичних осіб — платників податків та інших обов'язкових платежів. У якому порядку обліковують платників платежів? Розробіть схему	16/17
4	Сутність, призначення й роль бюджету держави Проаналізувати Державний бюджет України за останні два роки (склад і структура доходів і витрат, стан бюджету).	16/17
5	Бюджетний устрій і побудова бюджетної системи України Порівняйте основні джерела доходів українських міст і міст США. Які відмінності в джерелах формування, оподаткованої бази, ставках ви виявляєте. Який досвід оподаткування може бути застосований в Україні? У чому полягають його переваги і недоліки?	16/17
6	Державний кредит 1. Проаналізувати державну кредитну політику України за останні два роки (склад і структура кредитів, динаміка погашення). 2. Виділіть найбільш часто використовувані форми	20/35

	державного кредиту, як у внутрішній так і у зовнішній політиці держави. 3. На основі статистичних даних, зробити аналітичні висновки про перспективи розвитку державного кредиту в Україні	
7	Державний борг і витрати на обслуговування державного боргу На основі статистичних даних, зробити аналітичні висновки про динаміку витрат на обслуговування державного боргу. Обчислити величину боргового тягаря України за останні три роки.	20/32
	Разом	120/152

6. Індивідуальні завдання

Індивідуальне науково-дослідне завдання (далі ІНДЗ) не передбачено у змісті освітньої компоненти.

7. Методи навчання

Лекції та практичні заняття проводяться з використанням наступних методів навчання:

- пояснювально-ілюстративний;
- проблемний;
- дослідницький

та супроводжуються мультимедійними презентаціями.

Під час практичних занять у навчальному процесі використовуються наступні методи: дискусії, розв'язання типових та ситуаційних завдань.

При організації самостійної роботи студентів перевага надається опрацюванню наукової літератури, розв'язанню практичних завдань, підготовки доповіді, із подальшим публічним виступом у групі.

8. Методи контролю

Поточний контроль знань студентів з дисципліни проводиться за такими формами:

а) *під час практичних занять:*

- опитування (усне, письмове) або тестування знань студентів з теоретичного матеріалу;
- оцінка виконання тестових завдань та практичних завдань під час заняття;

б) *за результатами виконання завдань самостійного опрацювання (індивідуальних завдань):*

- оцінка виконання домашніх завдань;
- презентація індивідуальних завдань;
- обговорення матеріалів для самостійного опрацювання з поставленого питання.

Підсумковий контроль має за мету перевірити та оцінити рівень знань програмного матеріалу, умінь використовувати їх для вирішення практичних завдань, а також рівень оволодіння теоретичними знаннями та практичними вміннями та навичками в обсязі вимог навчальної програми. Підсумковий контроль проводиться у вигляді іспиту.

9. Критерії оцінювання результатів навчання:

Таблиця 9.1 – Критерії оцінювання поточного та підсумкового контролів

Вид контролю	Кількість балів
Поточний контроль:	
опитування;	8,5 балів за 1 тему
реферати;	8 балів за 1 реферат
есе;	2 бали за 1 есе
тестування;	Згідно набраних балів за правильні відповіді
розв'язання практичних завдань, задач	10 балів за практичне завдання або задачу
<i>Разом за поточний контроль</i>	Максимум 70 балів
Підсумковий контроль:	
тестування	Згідно набраних балів за правильні відповіді
розв'язання практичних завдань, задач	20
підготовка відповіді на екзаменаційне питання	20
<i>Разом за підсумковий контроль</i>	Максимум 30 балів

Загальний рейтинг здобувача за навчальною дисципліною визначається шляхом додавання балів, отриманих за результатами поточного та/або періодичного контролю.

10. Розподіл балів, які отримують студенти

Поточний контроль						Разом поточний контроль	Підсумковий контроль іспит	Разом
Змістовий модуль 1					Змістовий модуль 2			
T1	T2	T3	T4	T5	T1	T2		
10	10	10	10	10	10	10	70	30
							100	

Підсумковий семестровий контроль - Іспит:

Структура	Максимальна кількість балів	Критерії оцінювання
Тестові завдання – 10 тестів	10	Кожна вірна відповідь оцінюється в 1 бал. Неправильна відповідь оцінюється в 0 балів
Теоретичні питання – 3 питання	15 (коже питання максимально оцінюється в 5 балів)	5 – студент надав розгорнуту відповідь, продемонстрував навички формулювання власної думки та вільне володіння матеріалом як основним так й додатковим, наводить приклади 4 – студент в цілому надав повну відповідь, продемонстрував навички формулювання власної думки та вільне володіння матеріалом як основним так й додатковим, однак є певні незначні помилки або похибки 3 – студент розкрив сутність питання на

Структура	Максимальна кількість балів	Критерії оцінювання
		задовільному рівні, в цілому не достатньо розуміється на матеріалі, не можу обґрунтувати власної думки або навести приклади 0-2 – студент або взагалі не відповів на запитання або відповів на мінімально задовільному рівні, питання розкрито не достатньо, є значні помилки, приклади не наведено тощо
Практичне завдання (вирішити запропоноване завдання та зробити висновок)	15	13-15 – студент зробив правильні розрахунки та обґрунтував висновки щодо вирішення завдань, демонструє розуміння методів, що вивчаються 8-12 – студент в цілому розрахував все правильно, є певні незначні недоліки або помилки, або недостатньо обґрунтовані висновки 4-7 – студент розрухував завдання, однак є грубі помилки або у алгоритмі або у розрахунках, не зроблено висновки 0-3 – студент або взагалі не виконав завдання або виконав його на дуже низькому рівні, не розуміє сутності методів аналізу, не може пояснити методики розрахунки та зробити висновки

Шкала оцінювання

Кількість набраних балів	За чотирьохрівневою шкалою
90–100	Відмінно
70–89	Добре
50–69	Задовільно
25–49	Незадовільно (з правом перескладання)
0–24	Незадовільно (повторне вивчення)

11.Рекомендована література

1. Карлін, М. І., Проць, Н. В. (2022). *Фінанси зарубіжних країн: конспект лекцій для студентів заочної форми навчання за скороченою формою навчання*. Луцьк: Вежа-друку, 103 с.
2. Курило, О.Б., Бондаренко, Л.П., Вівчар, О.И, та Чубка, О.М.(2020). *Фінанси підприємств*. К.: Видавничий дім «Кондор», 340 с.
3. Маслій Н. Д. Дем'янчук, М. А. (2022). *Фінанси публічного сектору: українські реалії та світовий досвід*. Одеса : Астропринт, 384 с.
4. Статівка, Н.В., Величко, К.Ю. Тимохова, Г.Б. (2023) *Бізнес економіка. Частина 1. Навчальний наочний посібник*. Харків : Вид-во НУА, 2023. 487с.
5. Тимохова, Г. Б. *Фінанси, гроші та кредит* (2019).К : Видавничий дім «Кондор», 592 с.

6. Тимохова Г.Б. Особливості формування політики зростання людського капіталу та підвищення його капіталізації в умовах інноваційної економіки// Людський потенціал в інноваційній економіці: теорія і практика управління розвитком/ за заг. ред Н.В. Статівки та О.В. Жадана – Х. НАДУ «Магістр», 2021 – С.51 -73.

7. Фурсова В.А., Гавриш Г.О., Тимохова Г.Б. (2020). Актуалізація питання оцінювання ризику банкрутства торгових підприємств в умовах пандемії коронавірусу. Науковий вісник Херсонського державного університету. с 68-72.

8. Ярошевич, Н.Б. (2023) *Фінанси, гроші та кредит*. Львів: «НовийСвіт- 2000», 2023. 414 с.

9. Stativka N. V., Velychko K. Yu., Tymohova H. B. Specificity of the Influence of Financial Literacy on Consumer Sovereignty in the Context of Digitalization. Business Inform2022 | Journal article DOI: 10.32983/2222-4459-2022-1-89-95

Інформаційні ресурси

1. Офіційний сайт Міністерства фінансів України – Режим доступу: www.minfin.gov.ua

2. Офіційний веб-портал Верховної ради України – Режим доступу: www.rada.gov.ua

3. Офіційне інтернет-представництво Національного банку України – Режим доступу: www.bank.gov.ua

4. Офіційний портал Державної фіскальної служби України – Режим доступу: sfs.gov.ua

5. Офіційний сайт Державної служби статистики України – Режим доступу: www.ukrstat.gov.ua

6. Офіційний сайт Державної служби зайнятості –Режим доступу: <http://www.dcz.gov.ua/control/uk/index>

7. Веб-портал Державної казначейської служби України – Режим доступу: treasury.gov.ua/main/uk/index

8. Офіційний сайт Державної міграційної служби України – Режим доступу: www.dmsu.gov.ua